

ore departing. He was surprised to
was even more surprised to receive
a few seconds before I realised the
headscarf, might have given the
Mario had not imagined that having a
men's dating practices. So I explained
ship with my boyfriend for around a
friend may vary in meaning among
ays seemed very normal to me for
a boyfriend. I did not realize that it
including Mario.

on, my wedding reception was set to
dwork days in Batur were coming to
Indonesia on the day of my wedding,

At the reception, I waited for his
I was sure that I would have spotted
like at many Indonesian wedding
ing stage', which guests would walk
is. My husband and I stayed at the
Mario would come any second. Yet,
s the closing of the reception, my
ge to have dinner. Suddenly, Mario
he was able to make it. It turned out
le rented an *ojeg* or a motorcycle taxi
wedding reception. I could not even
ojeg as a means of transportation to
a car, which is unlikely, they would
ortation would be considered more
Netherlands did I see people riding
ortation. I came to understand that
ter all. Even for a professor.

De realiteit van het veld: durven te vinden wat je niet zoekt

Hannelore Roos

Mijn eerste ontmoeting met Mario is gestoeld op gestuurd geluk. Toen ik zocht naar onderzoekers dicht bij huis gespecialiseerd in India die mij zouden kunnen helpen om de Gujarati diaspora in de Antwerpse diamantsector beter te begrijpen, kwam ik automatisch uit op Mario Rutten. Op goed geluk schreef ik hem aan en in 2009 ontmoette ik hem als lid van de begeleidingscommissie van mijn doctoraat. Ik had slechts een ruwe draft klaar waarin ik de diamant en ICT sector als etnische niches beschouwde die Indiase migranten aantrokken. Ik worstelde nog duidelijk met vragen rond het duiden van migratietrajecten en de ervaringen van Indiase kenniswerkers en diamanthandelaren die ik observeerde. Als lid van de antropologische onderzoeksgroep IMMRC was ik gefocust op migratie en voelde ik mij oncomfortabel bij gesprekken met informanten die mij stevast duidelijk trachtten te maken dat zij echt geen migranten waren en daarom niet konden bijdragen aan mijn onderzoek. De mensen die ik zocht waren volgens hen afkomstig uit Marokko, Turkije of andere landen, maar geenszins uit India. Zij beweerden bij hoog en laag dat zij jammer genoeg geen Indiase migranten kenden om naar mij door te verwijzen. Ik had het gevoel dat ik bij de deur van mijn veldwerk was aangekomen, maar dat de toegang ertoe mij vriendelijk maar kortdaat werd geweigerd.

Gevangen in de kloof tussen de migratieliteratuur die ik had gelezen en de eerste opgedane veldwerkervaringen was ik het noorden kwijt. Met een hoofd vol vragen gaf ik mijn eerste doctoraatsseminarie. In plaats van antwoorden te geven, begon Mario mij te wijzen op observaties die ik had neergeschreven.

Uit een document dat ik hem had toegestuurd van om en nabij de 50 pagina's, bracht hij mij enkele zinnen onder de aandacht zoals: "Although this research deals with the topic of migration, neither Asian Indians working in the diamond business or Asian Indians working in the ICT sector in Belgium would spontaneously describe themselves as 'migrants'. They perceive themselves more as 'commuters', often travelling back and forth. They consider their stay as either temporary or as an extension of their Indian home and workplace." Meteen wees hij mij mijn struikelblokken aan en draaide hij ze om in onderzoeksvragen waarmee ik verder aan de slag kon gaan. Daarbij nodigde hij mij uit om open te staan om datgene te vinden waar ik juist niet naar op zoek was. Uiteindelijk zou dit zoekproces uitmonden in het in vraag stellen van gangbare containerbegrippen en concepten.

Op exemplarische wijze toonde hij mij de meerwaarde van serendipiteit en het beoefenen van deze kunst in de antropologische praktijk. Hij leerde mij om serendipiteit te omarmen en te durven vinden wat ik niet zocht. Hij moedigde mij aan om aandachtig te wachten en me te laten leiden door wat mij boeide. Hij wees me op het uitzonderlijke, het contradictorische, het onverwachte. Als student leer je over het belang van het ongeplande, en hoe centraal het staat in de wetenschapsbeoefening en in het uitvoeren van veldwerk in het bijzonder. In onze opleiding werd daarom reeds aandacht besteed aan het leren observeren en in kaart brengen van praktijken, processen en ervaringen ook al hield het niet meteen verband met de initiële onderzoeksvraag. Zo dacht ik dat als je je maar genoeg openstelt voor aha-momenten en als je maar goed je ogen en oren open houdt, je dan wel een aha-erlebnis zou overkomen. Maar zo romantisch is de realiteit niet, het is in fette hard werken.

Het antropologische veld is namelijk niet zo mooi afgelijnd als soms verwacht of verbeeld. De sociale relaties die het veld vormen laten zich niet zomaar zien en zijn aan constante veranderingen onderhevig. Pas toen ik de mobiliteit waarnaam van nieuw gearriveerde teams Indiase it-professionals en sprak met pas aangekomen Gujarati families, op zoek naar aansluiting met reeds gevormde en lokaal verankerde netwerken, werden reeds bestaande netwerken, hun geografische uitgestrektheid en diversiteit aan kenmerken voor mij duidelijker. Pas door het kunnen observeren van ongeplande gebeurtenissen zoals het afschaffen van geoutsourcete projecten door de heersende financiële crisis of door na te vragen of iemand in de Antwerpse diamantbuurt rechtstreeks getroffen was door de aanslagen in Mumbai

(november 2008; juli 2011), gingen nieuwe belevingswerelden voor me open. Dit mede dankzij Mario's ervaren blik die me hielp te kijken naar de verzamelde data en de eerste voorlopige analyses. Het is eerder noodzaak dan overbodige luxe om verbanden te leren leggen, en om te durven een andere aanpak uit te proberen in het betekenis geven aan wat je op het eerste zicht niet begrijpt.